

Gospod družbeni prvosednik: Ako slavni zbor nima ničesar ugovarjati, smatram to za potrdilo. (Po premolku.) To se ne zgodi, prosim zatorej gospoda Dolenca, naj svoj govor nadaljuje.

Vodja gospod Dolenec: Gospodje, katere nasvetuje podružnica vipavska za častno priznanje, so naslednji: gospod A. Žvanut, posestnik iz Sošic; gosp. Matevž Lavrenčič, posestnik in deželni poslanec v Vrhopolji pri Vipavi. Oba ta gospoda zaslužita priznanje, ker posnemata v svojih vinogradih Slapško šolo, gosp. Matevž Lavrenčič pa zasluži še posebno priznanje za umno živinorejo.

Nadalje predlagam gospoda Antona Prhalca, posestnika v Vipavi, kateti tudi posnema vinorejsko šolo na Slapu v svojih vinogradih, in gospoda Karola Dolenca, tū navzočega župana vipavskega. Gospodu Dolenca gre v prvi vrsti zasluga, da je sprožil misel reguliranja vodā v vipavski dolini in neumorno dela g. Karol Dolenec na to, da bi se na Nanosu uvēdlo umno sirarstvo in se povzdignilo. Tem štirim gospodom zatorej nasvetuje vipavska podružnica, naj bi njim slavni občni zbor prisodil častna pohvalna pisma.

Gospod družbeni prvosednik: Slavni zbor je čul predlog. Želi kdo o predlogu besede? (Po premolku.) Ako ne, preidemo na glasovanje.

Prosim onih gospodov, kateri glasujejo za predlog gospoda Dolenca, naj vzdignejo rokó. (Predlog se enoglasno sprejme.)

Gospod družbeni prvosednik (nadaljujoč): Ne morem se vzdržati, da bi pri tej priliki ne izrekel najtoplejše zahvale našemu učiteljstvu o pospeševanju sadjereje po ljudski šoli. Konstatujem, da so napóri ljudskih učiteljev o razširjanju sadjereje rodili lep sad. (Pohvala.) Gospod vodja Dolenec ima besedo.

Vodja gospod Dolenec: Slavni zbor! Sadjereja v naši deželi je po mnogih krajih na jako visoki, po drugih pa na zeló nizki stopinji.

Nočem navajati posebnih krajev, kjer je sadjereja boljša ali slabša, ali reči moram, da bi bila umna sadjereja po mojem mnenju lahko faktor blagostanja za našo deželo. Naše podnebje je sadjereji zeló ugodno, a razven vipavske doline se ista, žali! le prezeló zane-marja. Slavna c. k. vlada je mnogo storila v prospeh sadjereje na Kranjskem. Dajala je denarnih podpor za umne in pridne sadjerejce, delila brezplačno drevesca, ljudskim učiteljem pa, kateri so pospeševali sadjerejo, nágrade, pošiljala jih k predavanjem o umni sadjereji v Gradec in Maribor. A sadjereja na Kranjskem je do danes ostala tam, kjer je bila pred mnogo, mnogo leti.

Na Gorenjskem je nekaj, na Notranjskem, izvzemši Vipave, malo, na Dolenjskem nič. Zaradi tega so ustanovili vipavski kmetijski rodoljubi sadjerejsko društvo, katero bi po načinu, kakor društvo sv. Mohorja razširja knjige, razširjevalo žlahna drevesa po kranjski deželi. Pri društvu sv. Mohorja dobí vsak ud za mali znesek enega goldinarja toliko koristnih knjig, zakaj bi na enak način ne razširjevalo sadjerejsko društvo žlahnih drevesec? Ako bode imelo sadjerejsko društvo le 1000 udov po vsi deželi, katerih vsak plača po 1 gold. na leto, bode isto svojim udom razdelilo lahko toliko sadnih drevésec, da bomo v 10 do 15 letih prav lahko dospeli do tega, da nam bode sadjereja donašala gotovo 100.000 gold. več, nego zdaj.

Obširno sem pisal o vipavskem sadjerejskem društvu v „Novicah“. Visoka c. k. vlada potrdila nam je pravila in zdaj lahko začne društvo delovati. Ali prvi pogoj je to, da dobí društvo prva štiri leta po 400 gld. vsako leto podpore, potem ne bode treba nikakoršne podpore več. Ta podpora se bode uporabljala samo zato, da vsak ud, kateri bode plačal 1 gold. doneska,

uže prvo leto nekaj za to dobí, kar pa mu sadjerejsko društvo brez podpore ne bode moglo dati. Prosilo je sadjerejsko društvo vipavsko za podporo sl. deželni zbor kranjski, a ta je našo prošnjo popolnem zavrgel. Neverjetno se sicer glasi, da bi to zamogel storiti kranjski deželni zbor, — a zgodilo se je vendar le. Odbor sadjerejskega društva nas je zatorej obtežil s prošnjo, da skušamo s pomočjo slavnega občnega zbora kmetijske družbe doseči podporo, katere nismo zamogli dobiti v deželi, pri sl. c. k. ministerstvu kmetijstva. Potem bode društvu lahko ustanoviti drevesnico, če ne bode ena zadostovala, tudi dve in več, in preverjen sem, da bode delovalo društvo na velik blagor kmetijstva v deželi. Prosim zatorej, naj bi slavni zbor in glavni odbor kmetijske družbe prav krepko podpiral našo prošnjo pri c. kr. ministerstvu kmetijstva, da nam dovoli prošeno podporo. (Konec prih.)

Gospodarske izkušnje.

Koliko je vredno dobro seme, koliko pa slabo?

Znano je, da ima c. k. kmetijska družba dunajska svoje semensko poskuševališče. Nek kupčevalec s semenom dobil je od pet strani ponudbe, ako je pri volji kupiti več centov semena lisičjega repa. Prvi je zahteval za metričen cent 90, drugi 95, tretji 110, četrti 130 in peti 142 gold. Vsakdo vé, da ima seme tem več vrednosti, čim čisteje je ono, ter če ima še vso kalilno moč v sebi. Ako jih od enega semena od sto zrn le 20 kali, od družega pa vsi, je potem prvo petkrat manj vredno kakor drugo. Dunajsko semensko poskuševališče je preiskavalo ta semena ter našlo, da bi en kilogram popolnoma čistega semena bil vreden, in sicer od prve sorte gl. 30.20, od druge gl. 33.80, od tretje gl. 15.58, od četrte gl. 17 in od pete, o čuda! — gl. 4.04. Pokazalo se je, da je po navadi najdražje seme najceneje, tisto pa, ki je dober kup, pa dostikrat najdražje. Gospodarji, ako kupujete seme, ne zberite si tistega, ki je najcenejše.

Natoroznanske stvari.

Kratek popis nekaterih gričev in jarkov v znožji Šenturške gore v geološkem in paleontološkem obziru.

Spisal Š. Robič.

(Dalje.)

Se podamo zdaj od Viševce v jarek med Praprotnikom in Veliko pustoto, po katerem mala rojca curlja, imamo pred očmi zmes raznih nasadov, več in manj bogatih na mnogovrstnih okamninah, katere naj, kolikor sem jih do zdaj dobil, tū naštejem.

V gorenjem, uže nekoliko strmem kotu jarka na levem brogu studenca, nahaja se v plavkastem kvarčevem peščencu mnogo malih „Pectenitov“ in med njimi dobil sem tudi „Congeria spathulatha“. Po tej školjki bi smeli soditi, da ti nasadi so kongerijski; vendar glave bi jaz ne stavil, da so. Nekoliko niže steknil sem v rujavem peščencu jako lepi, skoraj 2^{d/}_m dolgi zob „morskega požeruna“ (Haifisch-Zahn). Še niže, v drugi stranski strugi, po kateri se tudi mali studenček pretaka, tičijo v glini „Dentalium Bandense“ in kosi velikanske školjke „Ostrea crassissima“. Še več pa je teh okamnin pri Vrhovji. V

tej strugi je videti pod glino v plavkastem peščencu tudi tanka žila rujavega premoga.

Stopaje dalje po jarku vidimo tega peščenca več in manj na obeh obalih vodice, in kmalu pridemo na mesto, kjer je sila veliko fosilij v njem, tako rekoč nakupičenih, in te so: „Natica helicina“, „Turitella cathedralis“, „Tur. Archimedis“, „Buccinium sp.“, „Monodonta angulata“, „Trochus sp.“, „Pyrula rusticula“, prekrasna školjka „Venus Aglaure“, „Ven. islandicoides“, „Ven. multilineata“, „Ven. praecursor“, „Pholadomya alpina“, lepa za poljubiti, „Thracia ventricosa“, „Pectunculus glycymericus“, „Artemis lineata“, „Lima inflata“, „Psamobia uniradiata“, „Cardium hians“, jako krasen, „Cardita Jouanneti“, „Pecten opercularis“ in še drugi razne velikosti; potem „Pinna Brocchii“, „Panopea Menardi“ in „Lutraria latissima“, izvrstni obe, podobni, vzlasti druga naši jezerski školjki „Anodonta cygnea“ po imenu.

Ta peščenec pokriva rujavi škrlasto in v njem se dobijo: „Isocardia cor“, popolno podobna srcu, le škoda, da se ne giblje, kar poljubil bi ga; potem še „Anomia sp.“, „Arca sp.“, znabiti „diluvii“, potem „Pyrula condita“, „Turitella Rieperi“, „Tur. bicarinata“, „Turbo sp.“, „Mytilus Heideringeri“ in mnogo drugih, kojih še ne poznam.

Nekaj stopinj od tod naletel sem na kos donečega škrlastega peščenca, ki ga tudi nisem mogel pri miru pustiti, marveč razcepim ga varno z dletom in kladvom v plošče, na katerih se v nedopovedljivo veselje moje prikažejo vtiski dvojih lepih „Alg“, kojih imen pa še ne vem.

Po takih najdenih zakladih pač ne miruje prirodoljub, marveč stopa dalje, marljivo se oziraje zdaj na desno, zdaj na levo stran, kje bi zopet kaj mikavnega zapazil, in kedor ima oko za природo in le ni preveč brljav, kmalu kaj novega stakne. Tako se je meni posrečilo. Ko namreč ob vodi dalje korakam, zagledam v glini na poti in ob njem mnogo „Cerithij“ nakupičenih ležati, bili so „Cer. pictum“. Sklonivši se takoj poberem nekaj lepših; a ko po glini brskam in rijem, najdem še med njimi „Buccinium duplicatum“, „Pleurotoma Dodaleinii“, in pa „Natica picta“, ki je jako lepo pisana in nič večja od grahorčinega zrna. Pod to ceritijsko glino so precej debeli nasadi apnenega škrlnika, obstoječega iz samih okamin. Veče število njih je „Cardium Sautcatense“ in pa neka „Solen sp.“ Opomniti imam še, da nekaj stopinj od tega mesta dalje steknil sem na levem bregu potoka tudi „Cerithium plicatum“.

Ako vzdignemo svoje pete in gremo iz jarka skozi listnik gladkodeblnih hib ali bukev nazaj proti Viševci, prisopihamo po kratkih ovinkih v kadunjasto brežino, kjer je mala tonja ali mlakuža za napajanje živine ograjena. Kopajoč z ročnim krampom glino, najdem ondi prvi pot „Murex sublavatus“, ki je ena izmed vodilnih fosilij „sarmatiških nasadov“, potem pa še „Cerithium pictum“, „Melania impressa“ in „Rissoa inflata“.

Od tod pridši na pot, ki se od Viševce proti Dobravi in Zalogu vije, zapazimo na njem in po njivi v tako imenovani ceritijski glini cele kupe „Cerithium Horianum“ in „Cer. pictum“. Ta ceritijska glina nahaja se skoraj po vseh gričih okoli Vrhovja, kopenskih Tunjicah, Mlake, znabiti tudi še drugod in je prebogata zgoraj imenovanih Cerithij; tudi „Murex sublavatus“ ni redek med njimi, iz katerega sem izpral še sledeči drobiž: „Cerithium Schwartzii“, „Cerith. minutum“, „Cer. disiunctum“, „Colum-

bella carinata“, „Bulla Lajonkaireana“, „Buccinum duplicatum“, „Natica picta“, „Chemnitzia sp.“, „Rissoa inflata“, „Hydrobia sp.“, „Bithynia Duboisi“, „Neritina picta“, „Phasinella sp.“, „Trochus sp.“, „Nacella pygmaea“, „Ervilia podolica“, „Cardium obsoletum“, „Modiola marginata“, „Mod. Volhynica“, „Serpula sp.“, „Spirorbis sp.“ in še druge mikroskopične stvari. (Konec prih.)

Zgodovinske stvari.

Česki kralj Karol I.

Spisal Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Iz Šlezkega se je podal kralj s sinom svojim na Lužice, in od tam je proti koncu avgusta na Francosko odšel. Karol je med tem za nekaj dni skočil v Prago, kjer je dva odlična velikaša za upravitelja imenoval, enega za Česko in enega za Moravsko. Ta čas se je bila vnela vojska med kraljem angleškim in francoskim, in temu poslednjemu, svojemu sorodniku, sta oče in sin hitela na pomoč. Ali tega leta nobena vojska nič znamenitega ni dosegla, in kralj Janez je došel v Montpelier, kjer je bila glasovita šola zdravniška, in je upal tam pomoči dobiti svoji očesni bolezni; ali tu je še na drugo oko oslepel. Ta nesreča ga je nekoliko vgnala, začel je biti mirnejši in pobožniši, nepokojnost njegova pa s tem nikakor ni bila do cela ukrotena.

V tem času se je tudi mejnemu grofu Karolu začelo priljubljati pustolovje, in med tem, ko je oče se mudil v Montpelieru, začel se je priготovljati na Španjsko nad Mavre granadske; no oče ga ni pustil od sebe. S početka l. 1340. pa sta oba skup šla na dvor papežev v Avinjon, in tu je Karol obnovil staro prijateljstvo s kardinalom Petrom Rosierskim, nekdanjim svojim odgojiteljem v Parizu. Po tem je šel mejni grof Karol z mlajim svojim bratom Janezom najprej na Česko, in potem h kralju poljskemu in kralju ogerskemu, da bi prijateljstvo z njima utrdil. Nenadoma sta pa zvedela, da Marjeta, žena Janezova, spletke plete na Tirolskem, da bode zapodila svojega moža. Vendar sta se podala na Tirolsko, in posrečilo se jima je raztrgati vse spletke, Marjeta pa je bila v grad Tirolski pod nadzorstvo postavljena.

Proti koncu leta 1340. je prišel kralj Janez zopet v Prago, in da si je bil popolnem slep, vendar je prevzel vladanje. Julija meseca naslednjega leta je imel zbor v Pragi, na katerega so prišli prelati, velikaši, plemiči in meščanski zastopniki, in kralj je zahteval, da bi stanovi priznali njegovega sina Karola za naslednika na prestolu, kar so oni z veseljem storili.

Brzo na to je slepega kralja zadela še druga nesreča. V Pragi mu je umrla najljubša hči Marjeta, krasna udova po Henrikcu, vojvodi bavarskem, in sedaj nevesta kralja poljskega Kazimira, ki je bil ravnokar došel v Prago k poroki.

Ljudje so sploh trdili, da Bog kralja kaznuje za velike grehe njegove, in videti je bilo, da je tudi sam Janez nekaj takega slutil. Poprej namreč je živel zelo preširno, a sedaj se je mahoma spremenil in začel je pobožna dela delati.

Na Tirolskem se je med tem marsikaj spremenilo. Marjeta, s priimkom „širokoustna“, žena mlajega sina kralja Janeza, ni mirovala, hotela se je znebiti svojega moža, še le 19 let starega Janeza. Zagledala se je bila v mejnega grofa Ludovika, cesarjevega sina, ki pa ni